

2 Бек У. Космополитическое общество и его враги [Електронний ресурс] / У. Бек // Журнал социологии и социальной антропологии. – 2003. – Том VI. №1. – Режим доступу : http://ecsocman.hse.ru/data/785/896/1217/002_Bek.pdf

3 Єрохін С. А. Синергетична парадигма сучасної економічної теорії [Електронний ресурс] / С. А. Єрохін. – [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://refs.co.ua/51126-Sinergeticheskaya_paradigma_sovremennoiy_ekonomicheskoy_teorii.html

4 Європейський Союз [Електронний ресурс] : за матеріалами сайту «Країни світу». – Режим доступу : <http://svit.ukrinform.ua/organizations.php?page=ev-soyz.htm> .

5 Європейський Союз [Електронний ресурс] : за даними вільної енциклопедії «Вікіпедія». – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Європейський_Союз .

6 Маїк І. С. Синергетична сутність Європейського Союзу [Електронний ресурс] / І. С. Маїк. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ms/2011_3_2/303.pdf (дата звернення: 10.01.12).

7 Шевченко В. Н. Синергетика как метод обоснования идеологии глобализма [Електронний ресурс] / В. Н. Шевченко. – [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://spkurdyumov.narod.ru/D19Shevchenko.htm>

8 Заїка І. Сучасний стан та тенденції розвитку системи вищої освіти / І. Заїка. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gnvp/2011_56/12.pdf

Ключові слова: синергетика, глобалізація, аттрактор, цілісність, стан рівноваги, система, процес.

Ключевые слова: синергетика, глобализация, аттрактор, целостность, состояние равновесия, система, процесс.

Key words: synergetic, globalization, attractor, wholeness, state of equilibrium, system, process.

УДК: 338.012

Логутова Т. Г., д.е.н., професор, завідувач кафедри інноватики та управління, Полторацька О.В., аспірант, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

ПРОБЛЕМА РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Логутова Т.Г., Полторацька О.В. Проблема ресурсного забезпечення у світовій економіці. У статті розглянуто питання зменшення ключових світових природних ресурсів, які є базою для виробництва світової готової продукції. Проілюстровано класифікацію світових ресурсів за різними ознаками, найбільш актуальною з котрих є характеристика вичерпності. Надано аналіз виробництва, споживання та цінового фактора таких вичерпних ресурсів як: нафти, природного газу, вугілля та залізної руди. Виявлено пряму залежність вичерпності природних ресурсів та необхідності ресурсозбереження підприємств світової промисловості.

Логутова Т.Г., Полторацькая О.В. Проблема ресурсного обеспечения в мировой экономике. В статье рассмотрен вопрос уменьшения ключевых мировых природных ресурсов, которые являются базой для производства готовой продукции в мире. Проиллюстрирована классификация мировых ресурсов по различным признакам,

наиболее актуальным из которых является исчерпаемость. Предоставлен анализ производства, потребления и ценового фактора таких исчерпаемых ресурсов как: нефть, природный газ, уголь и железная руда. Выявлена прямая зависимость исчерпаемости природных ресурсов и необходимости ресурсосбережения предприятий мировой промышленности.

Logutova T., Poltoratska O. The Problem of Resource Supply in the Global Economy. The article considers the key to reduce the world's natural resources, which are the basis for the production of finished products in the world, illustrates the classification of the world's resources on various grounds, the most pressing of which is exhausting, provides analysis of production, consumption and price factor of exhaustible resources such as oil, natural gas, coal and iron ore and also reveals a direct relationship depletion of natural resources and the need for resource companies worldwide industry.

Постановка проблеми. В останні роки світова промисловість постійно стикається з проблемою вичерпності природних ресурсів, які поступово дорожчають. Міжнародна економіка нарощую темпи виробництва практично усіх галузей господарства та потребує ресурсозбереження та ресурсозаощадження усіх ключових природних елементів з метою зниження собівартості готової продукції. У зв'язку з цим робота була присвячена дослідженню ключових вичерпаних невідновлених природних ресурсів світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні дослідження вичерпності природних ресурсів світу та питання ресурсозбереження за останні декілька десятиліть здійснювало досить обмежено коло науковців серед яких: М.В. Мельніков, А.А. Мінц, К.М. Малін, К.А. Ананічев, П. Джорж, П.Т. Флоун, Дж. Меро, М.В. Фоменко.

Метою дослідження є дослідження проблеми ресурсного забезпечення промислових підприємств світової економіки.

Виклад основного матеріалу. Людство постійно стикається із глобальною проблемою – необхідністю постійно використовувати природні ресурси, які мають схильність до поступового зменшення або циклічного оновлення, що потребує дорогоцінного часу у сучасних динамічних умовах розвитку міжнародної економіки. Тому питання ресурсозбереження природних ресурсів стає вкрай загостреним для усіх сфер національного господарства як країн Європи, Азії, Сполучених Штатів Америки, так і України, яка має певний потенціал природних ресурсів.

Поняття «природних ресурсів» — це сукупність об'єктів і систем живої і неживої природи, компоненти природного середовища, що оточують людину, які використовуються в процесі суспільного виробництва для задоволення матеріальних і культурних потреб людини і суспільства [1].

Економічні науки налічують декілька класифікацій природних ресурсів. Класифікації ґрунтуються на відмінностях природних ресурсів за природним генезисом та належності їх до тих чи інших компонентів і сил природи. Відповідно до свого призначення, щодо використання людиною, природні ресурси у структурному плані поділяються на наступні види: енергетичні, сировинні й допоміжні промислові, їстівні (харчові, кормові, питні), оздоровчі, культурно-естетичні. Два останні види часто звуть рекреаційними. Крім того, останнім часом як окремий специфічний вид ресурсів розглядають територію (територіальні ресурси) [2].

Через загострення проблеми раціонального використання природних ресурсів та охорони природи за останні роки набула широкого визнання класифікація за ознакою **вичерпності** природних ресурсів. За цією класифікацією всі природні ресурси поділяють на наступні групи (рис. 1).

В основі економічної класифікації природних ресурсів також є поділ їх на засоби виробництва і предмети споживання. Крім того, розрізняють природні ресурси виробничого й невиробничого, промислового й сільськогосподарського, галузевого й міжгалузевого, одно- та багатоцільового призначення.

Слід зазначити, що існує два основні види оцінки ресурсів: технологічна (або виробнича) та економічна. Під час технологічної оцінки виявляється ступінь придатності тіл або явищ природи для того чи іншого виду людської діяльності з урахуванням сучасної або перспективної технології їх використання.

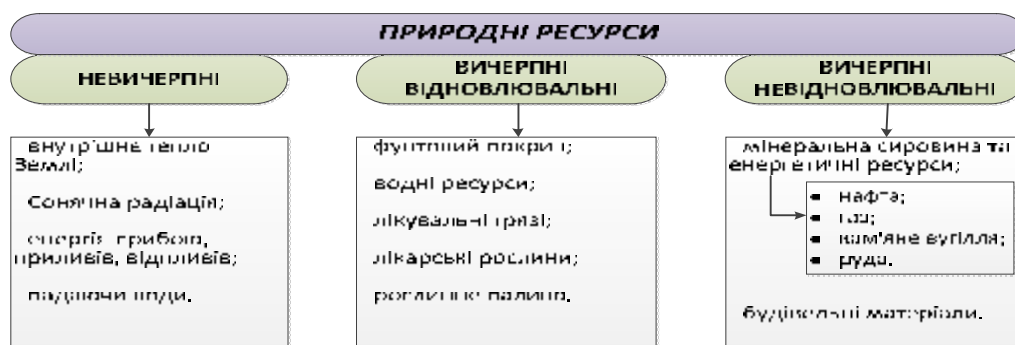

Рис. 1. - Класифікація природних ресурсів за ознакою вичерпності.

Економічна оцінка природних умов і природних ресурсів - це їх вартісний вираз. Вона виникла з потреб господарства, якому необхідні не лише знання про кількості та якості природних ресурсів, їхні особливості, а й вираження їх у вартісних показниках, які можна використовувати в проектуванні та управлінні господарством країни. Труднощі економічної оцінки пов'язані з тим, що природні ресурси, як і природні умови, - це «дар природи» (поки в них не вкладено людську працю) [2].

Гостре питання ресурсозбереження на світових промислових підприємствах пов'язане з використанням вичерпних невідновлених природних ресурсів, а саме, як наведено авторами на рис. 1: нафти, газу, кам'яного вугілля та залізної руди. Практично усі сфери світового господарства є споживачами наведених природних ресурсів, які у процесі виробництва набувають форму готового продукту, що, в свою чергу, призводить до грошово-фінансового обороту між країнами світу.

Нафта, на сьогодні, є ключовим елементом міжнародної економіки. Обсяги виробництва та цінові умови покупки та продажу «світового золота» активно впливають на формування та наповненість бюджетів країн світу. Коливання на ринку нафти формує цінову політику на готові промислові, а також і продовольчі товари.

На рис. 2 представлена динаміка світового виробництва нафти за період 1990 – 2010 рр. [3], що має тренд поступового зросту.

Рис. 2. - Світове виробництво нафти за 1990 - 2010 рр.

На рис. 3 представлена прогноз цін на нафту марки «Brent» у період з 2012 по 2016 роки [4]. Як позначено на рис. 3, прогноз вартості нафти на 2012 рік складає 112 дол. США, а у 2013 році очікується зниження до 81 долара та вже в 2014 році ціна зросте

до 101 дол. США. Прогноз на 2015 рік - 112 дол. США та в 2016 році – ще більше – до 146 дол. США.

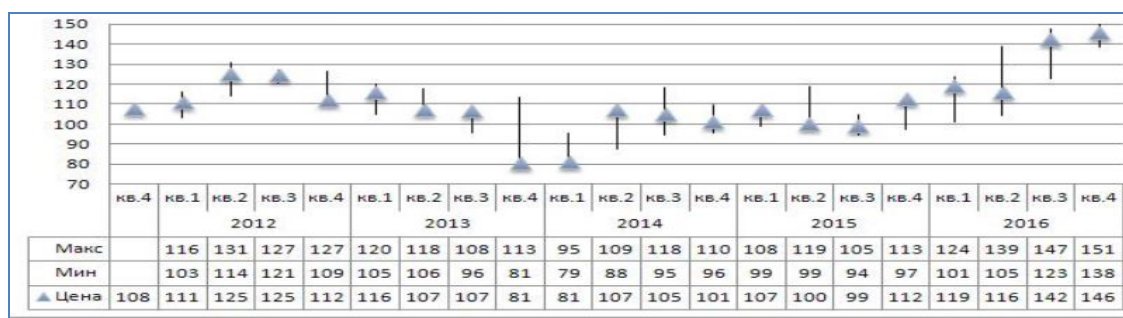

Рис. 3. Прогноз вартості нафти марки «Brent» на період 2012-2016 рр. (за даними Агентства Прогнозування Економіки)

Слід зазначити, що країни які не мають нафтових добутоків є залежними від імпорту цього природного ресурсу, що іноді ставить під загрозу існування економічної ефективності цілої низки як європейських, так і інших країн світу. Тому питання ресурсозбереження на промислових підприємствах цих країн є найбільш актуальною проблемою у розрізі світових кризових явищ.

Добування та використання **природного газу** є найбільш актуальним для таких світових галузь економіки як: добувна, металургійна, хімічна, машинобудівна, авіабудування, верстатобудування та будівництво.

Доведені запаси природного газу у світі складають близько 173 трильйонів м³, якщо до них додати ще і не відкриті запаси, які за попередніми розрахунками складають близько 120 трильйонів м³ в сумі виходить близько 300 трильйонів м³. Такої кількості газу світовій економіці вистачить приблизно ще на шістьдесят п'ять років.

За даними [1] в табл. 1 наведено перші п'ять країн світу, які є найбільшими газодобувачами світу, а на рис. 4 – виробництво та споживання газу у світі [3].

Таблиця 1

Добування природного газу світовими країнами

Країна	Добування природного газу, млрд. м ³	% світового ринку
1. Російська Федерація	647	18,0
2. США	619	17,2
3. Канада	158	4,4
4. Іран	152	4,2
5. Норвегія	110	3,1

Рис. 4. - Світове виробництво та споживання природного газу за 1990 - 2010 рр.

Як зазначено на рис. 4, динаміка споживання та виробництва природного газу має за останні десять років позитивний тренд, що дозволяє зробити висновки, що світові промислові галузі є активними споживачами цього дорого енергетичного ресурсу. Саме тому, виробничі програми з ресурсозбереження як на великих, так і на більш менших промислових підприємствах, постійно розробляються та впроваджуються. Підприємства шукають більш дешевий вид палива, що зможе заощадити не тільки грошову складову, а й обсяги споживання природного газу.

Виробництво та споживання вугілля за останні десять років також зросло та набуло цінності за рахунок низької собівартості порівняно з природним газом (рис. 5) [3]. Однією з особливостей цього вичерпного природного ресурсу є його якість, що потребує постійного контролю як з боку власників добувних та переробних підприємств, так і з боку урядів світових держав.

Рис. 5. - Світове виробництво та споживання вугілля за 1990 - 2010 рр.

Як проілюстровано на рис. 5, світове виробництво та споживання вугілля має динаміку зросту за період з 1990 по 2010 рр., що підтверджує інтенсивне використання вугілля у світовому виробничому процесі такими галузями як: енергетика та металургія.

Слід зазначити, що світові промислові підприємства використовують вугілля у різних інноваційних енергозберігаючих технологіях, прикладом яких є: водовугільне та пиловугільне паливо. Ці новітні технології актуальні як для країн Азії, Америки та Європейського простору. Руда, як вичерпний невідновлювальний світовий природний ресурс є головною мінеральною сировиною для виробництва товарів металургійної галузі, споживачами якої є практично усі галузі світового господарства: добувна, хімічна та усі види будівництва.

На рис. 6 наведена доля світового виробництва залізної руди у 2010 році країнами-лідерами цієї галузі [1].

Рис. 6. - Доля країн у світовому виробництві залізної руди у 2010 р., %.

Слід зазначити, що розробки з ресурсозбереження рудних матеріалів на промислових підприємствах мають найбільш технологічний характер, що в свою чергу спрямовано на зниження собівартості готового металу або прокату.

Економічні дії з ресурсозбереження у металургійній галузі зводяться до найголовніших: якісного планування, використання інноваційних логістичних підходів, використання моделювання (математичного, інформаційного та економічного) та впровадження новітніх програм менеджменту й маркетингу.

Світові експерти ринку залізної руди прогнозують зростання вартості сировини у 2013 році до відмітки 190 дол. США за тону, що є дуже економічно не вигідним для металургійних підприємств Пострадянського простору та Європи. В свою чергу це призведе до підвищення цін на чавун, плоский та сортовий прокат, який не зможе конкурувати із лідером світової металургійної галузі – Китаєм. Цінова конкуренція може призвести до закриття багатьох металургійних підприємств Європи, Росії та України.

Розвиток світової економіки, не зважаючи на кризові явища, постійно супроводжується нарощуванням виробництва практично усіх галузей світового господарства. Яскравим прикладом може стати аналіз світового виробництва хімічної галузі по регіонам (табл. 2) за період 2009 – 2010 рр. [5]

Таблиця 2

Світове виробництво хімічної продукції

Регіон світу	2009 р., млрд. дол. США	2010 р., млрд. дол. США	темп приросту, %
Північна Америка	713	818	14,73
Латинська Америка	213,8	264	23,48
Східна Європа	873,3	954,5	9,30
Центральна та Західна Європа	110,7	148,1	33,79
Африка та Центральний Схід	125,9	157,2	24,86
Азія та Океанія	1375,6	1782,7	29,59
Всього у світі	3412,3	4124,5	20,87

Таким чином (див. табл. 2), темп приросту виробництва хімічної продукції по регіонах світу свідчить, що розвиток цієї галузі набирає швидких обертів та проблема зменшення вичерпних невідновлювальних світових ресурсів загострюється. Окрім хімічної галузі, зростання виробництва готової продукції спостерігається також у таких ключових світових економічних галузях як: чорна та кольорова металургія, добувна промисловість, машинобудування, авіабудування, виробництво продовольчих товарів, промислового та житлобудівництва.

Висновки. Дослідження економічної класифікації світових природних ресурсів, їх аналіз за ознакою вичерпності, дозволив визначити головне коло вичерпних невідновлених ресурсів на яких базується розвиток світової економіки. Визначено, що пропорційно зросту споживання збільшуються обсяги добування (виробництва) головних вичерпних невідновлених світових ресурсів, що ставить під загрозу конкурентоспроможний розвиток світової економіки через декілька десятиліть.

Аналіз світових цін на вичерпні невідновлені ресурси (нафту, газ, кам'яне вугілля та руду) показав позитивний тренд зростання, що поступово призводить до дорожчання товарів або банкрутства світових промислових підприємств.

Виявлено, що світові промислові підприємства ставлять питання ресурсозбереження на перший план з метою зниження собівартості готової продукції.

Таким чином, слід зазначити, що країнам світу необхідно об'єднати зусилля у розробці та впровадженні міжнародних програм поступового скорочення споживання вичерпних невідновлених природних ресурсів з метою як збереження балансу світового виробництва товарів, так і розвитку та поширення ресурсозбереження, ресурсозаощадження на світових промислових підприємствах.

Список використаних джерел:

1. Вільна енциклопедія «Вікіпедія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki>.
2. Рекреаційні ресурси та курортологія. Рекреаційні ресурси та їх оцінка. Класифікація природних ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/fomenko31.htm.
3. Global Energy Statistical Yearbook 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yearbook.enerdata.net/world-natural-gas-production-in-2010.htm>
4. Агентство прогнозування економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apecon.ru/content/view/89/88>.
5. Global Business of Chemistry/Region [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.americanchemistry.com/Jobs/EconomicStatistics/Industry-Profile/Global-Business-of-Chemistry>.

Ключові слова: світові природні ресурси, вичерпність ресурсів, нафта, газ, вугілля, руда, ресурсозбереження, світове виробництво та споживання, промислові товари.

Ключевые слова: мировые природные ресурсы, исчерпаемость ресурсов, газ, уголь, руда, ресурсосбережение, мировое производство и потребление, промышленные товары.

Key words: world natural resources, exhausted of resources, gas, coal, ore, economy of resources, world production and consumption, manufactured goods.

УДК 330.322.2

Малютін О.К., к.е.н., доцент, кафедра менеджменту ЗЕД та євроінтеграції, Сумський національний аграрний університет

ТИПОЛОГІЗАЦІЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Малютін О. К. Типологізація регіонів України як інструмент реалізації інвестиційної політики в умовах збереження економічної безпеки країни. Висвітлені питання формування інвестиційної політики країни в умовах збереження її економічної безпеки. Зазначено, що врахування специфіки регіону надасть можливість виявити шляхи мінімізації кризових сфер регіонального розвитку в контексті економічної безпеки. Запропонована типологізація регіонів, що враховує спільні кризові індикатори територій.

Малютин А. К. Типологизация регионов Украины как инструмент реализации инвестиционной политики в условиях сохранения экономической безопасности страны. Отображены вопросы формирования инвестиционной политики страны в условиях сохранения ее экономической безопасности. Отмечено, что учет специфики региона предоставит возможность выявить пути минимизации кризисных сфер регионального развития в контексте экономической безопасности. Предложена типологизация регионов, которая учитывает общие кризисные индикаторы территорий.